

Nr 668

av herr Hermansson m. fl. om fyraprocentregeln vid val till riksdagen.

Rösträtten har inte alltid varit självklar i vårt land. Längre var den inkomstgraderad. Valsystemet var också utformat så att mindre partier missgynnades genom att de måste ha väsentligt flera röster per mandat än större partier. Genom införandet av ett system med tilläggsmandat i slutet av 1960-talet undanröjdes de värsta orättvisorna i detta avseende.

Faktum är dock att vi i dag har en form av åsiktsgradering. Rösterna har olika värde. Den röst som lägges på ett parti som inte uppnår fyra procent av väljarna har inte samma värde som den röst som lägges på ett parti som överskrider detta procenttal, enär gränsen för riksdagsrepresentation går vid fyra procent.

I 1973 års riksdagsval deltog mer än 5 160 000 väljare. Det innebär att ett parti skulle kunna samla över 200 000 väljare och likväl bli orepresenterat i riksdagen, beroende på att man inte når fyra procent av väljarna. Om flera partier närmar sig men inte når fyra procent skulle flera hundra tusen väljare bli orepresenterade. Detta är från flera synpunkter helt otillfredsställande.

Vänsterpartiet kommunisterna har vid flera tillfällen, bl. a. i anslutning till behandlingen av förslaget till ny grundlag, begärt att fyraprocentsspärren skall slopas. Vi upprepar detta krav.

En fråga som tilldragit sig särskild uppmärksamhet har varit den kraftiga effekten av den nuvarande spärren. Enstaka röster som betyder att ett parti med någon hundradels procent kommer under eller över fyra procent får den effekten att partiet i fråga får 0 eller 14 mandat. Denna tröskeeffekt ter sig särskilt orimlig, och det borde vara en strävan hos partierna att åtminstone söka en form för att ändra på detta förhållande.

Såväl högre som lägre spärrar än i Sverige tillämpas i andra länder med valspärrar. Den spärr vid fyra procent som tillkom i Sverige i slutet av 1960-talet byggde uppenbarligen på en kompromiss utifrån de då rådande politiska förhållandena. Även frågan om var en eventuell spärr skall sättas borde vara mogen för prövning av de partier som då arbetade fram förslaget till grundlagsändring.

Vid flera riksdagar har vpk-motioner om slopande av fyraprocentregeln behandlats och avslagits av övriga partier. Vi vidhåller vår uppfattning att denna spärr bör bort. Om övriga partier icke i nuläget är beredda härtill, borde de ändå kunna medverka till en översyn av spärrreglerna i syfte att minska tröskeeffekterna. Ävenså borde det vara moget att överväga om

fyra procent är den lämpligaste gränsen därest någon form av spärr anses böra förekomma även i framtiden eller om en lägre gräns kan vara lämpligare. Uppenbarligen ägnades inte dessa problem särskilt stor uppmärksamhet i arbetet med den nya grundlagen, varför det enligt vår mening kan vara lämpligt att i särskild ordning företa en utredning. Vi förordar därför en parlamentarisk utredning med uppgift att se över hela frågan om spärrsystemets effekter vid riksdagsvalen.

Med hänvisning till det anförda föreslås

att riksdagen i skrivelse till regeringen begär en parlamentarisk utredning rörande slopande eller förändring av gällande system med spärrar vid val till riksdagen.

Stockholm den 23 januari 1975

C.-H. HERMANSSON (vpk)

EIVOR MARKLUND (vpk)

LARS WERNER (vpk)

i Tyresö

NILS BERNDTSON (vpk)

GUSTAV LORENTZON (vpk)